

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับพยานหลักฐานในคดีอาญา¹

นันทธีรา ไสยรินทร์²

จากการศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับพยานหลักฐานในคดีอาญา มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับพยานหลักฐานในคดีอาญา และ มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับพยานหลักฐานในคดีอาญา ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจว่าในระบบการค้นหาความจริงหรือข้อเท็จจริงโดยศาลนั้น ศาลต้องอาศัยพยานหลักฐานเป็นเครื่องชี้ขาดข้อเท็จจริงเพื่อนำไปสู่การหาความจริง ดังนั้นพยานหลักฐานจึงเป็นสิ่งสำคัญในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของศาลเมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้น พยานหลักฐานจึงเปรียบเสมือนกุญแจที่ช่วยคลี่คลายความจริงเพื่อนำไปสู่ความยุติธรรมในขั้นต่อไป เนื่องจากเป็นสิ่งที่ช่วยยืนยันถึงความผิดหรือบริสุทธิ์ของบุคคลว่าได้มีการกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ได้กล่าวอ้างหรือถูกกล่าวอ้างหรือไม่ จากการศึกษาดังกล่าวพยานหลักฐานออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ พยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ และพยานผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งพยานหลักฐานแต่ละประเภทย่อมมีความสำคัญและวิธีการนำสืบที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นจึงต้องมีกฎหมายพยานหลักฐาน ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการรับฟังพยานหลักฐานเข้าสู่สำนวนการพิจารณาคดีของศาลมาเป็น กฎเกณฑ์ในการรับฟังและนำสืบพยานหลักฐาน

จากการศึกษาทำให้ทราบว่ากฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญา ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ยังมีปัญหาอยู่หลายประการ ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้ ประเด็นปัญหาแรกเกี่ยวกับการห้ามรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 226/1 เมื่อได้พิจารณาถึงเนื้อหาบทบัญญัติมาตรา 226/1 เป็นบทต้องห้ามรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญาที่ไม่ต้องห้ามรับฟังโดยเด็ดขาด เนื่องจากยังมีข้อยกเว้นให้สามารถรับฟังได้โดยมาตรา 226/1 เป็นบทตัดพยานหลักฐานที่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ หรือได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบที่มีข้อยกเว้นให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจรับฟังได้ ถึงแม้ว่าอาจกระทบถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนบ้าง แต่หากการรับฟังนั้นเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความยุติธรรมทางอาญามากกว่าศาลก็อาจรับฟังพยานหลักฐานชิ้นนั้น เห็นได้ว่า หลักการของมาตรานี้มุ่งเน้นไปที่การแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อได้ทราบข้อเท็จจริงและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษมากกว่าการมุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนจากการแสวงหาพยานหลักฐานโดยมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ มาตรา 226/1 จึงมี

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับพยานหลักฐานในคดีอาญา โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ตันศิริ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ประเสริฐ ตันศิริ และ รองศาสตราจารย์สุธินี รัตนวราห

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาเขตบางนา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

หลักการที่มีความโน้มเอียงสนับสนุนไปทางทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมหรือ Crime Control Model ซึ่งเป็นรูปแบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มุ่งเน้นการควบคุม ระงับปราบปรามอาชญากรรม จึงให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐในการควบคุมอาชญากรรมในสังคมโดยนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย ทำให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นเรื่องที่รองลงไปหรือสำคัญน้อยกว่า หลักการจึงนี้ให้อำนาจเจ้าพนักงานรัฐในการจับกุม ควบคุมตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้โดยง่ายและมีขั้นตอนทางกฎหมายที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนเท่ากับทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (Due Process Model) อีกทั้งในเรื่องการรับฟังพยานหลักฐานสามารถกระทำได้อย่างกว้างขวาง ด้วยเหตุผลที่ว่าต้องการปราบปรามอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคม จึงอาจบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานรัฐในการจับกุม คุมขัง รวมถึงการรับฟังพยานหลักฐานที่ใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวาง

ตัวอย่างเช่น ในกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐไปทำการยึด หรือค้น โดยไม่มีหมายค้นแล้วได้พยานหลักฐานมา พยานชิ้นนั้นจึงเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาเนื่องจากการค้นที่ไม่ชอบ จึงเป็นพยานหลักฐานที่ไม่ชอบตามมาตรา 226/1 ที่กฎหมายห้ามรับฟังเป็นพยานหลักฐาน แต่ก็ยังมีข้อยกเว้นให้ศาลใช้ดุลพินิจรับฟังได้ หากว่าการรับฟังจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมมากกว่าผลเสียอันเกิดจากผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาหรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน ซึ่งในกรณีนี้หากศาลได้ใช้ดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานโดยเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมทางอาญามากกว่าผลเสียก็สามารถลงโทษผู้กระทำได้ แต่อย่างไรก็ตามการรับฟังนี้ก็ย่อมกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนซึ่งในกรณีนี้คือจำเลย เพราะการที่เจ้าหน้าที่รัฐได้ทำการแสวงหาพยานหลักฐานมาโดยไม่ชอบคือการค้น หรือยึดมาโดยไม่มีหมาย เป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายหรือเสรีภาพในเคหสถาน และละเมิดต่อบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และการที่ศาลยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบเช่นนี้ อาจทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่เคร่งครัดในกฎหมาย และอาจทำให้มาตรฐานการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐมีมากขึ้นไป จนไปกระทบสิทธิของประชาชน ดังนั้น บทบัญญัติมาตรา 226/1 แม้จะมีความยืดหยุ่นให้อำนาจศาลสามารถรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบหากเข้าข้อยกเว้น แต่ข้อเสียคืออาจเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการแสวงหาพยานหลักฐานที่ไม่ชอบเกิดขึ้น อีกทั้งการแสวงหาพยานหลักฐานที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนี้อาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญและละเมิดต่อบทบัญญัติตามกฎหมายอื่นๆ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ในหมวด 3 ได้

ประเด็นปัญหาประการถัดมาปัญหาเกี่ยวกับการห้ามรับฟังคำรับสารภาพในชั้นจับกุมหรือชั้นรับมอบตัวผู้ถูกจับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา มาตรา 84 วรรคสี่ โดยคำให้การรับสารภาพในชั้นจับกุมหรือชั้นรับมอบตัวผู้ถูกจับนี้ กฎหมายห้ามรับฟังเป็นพยานหลักฐานโดยเด็ดขาดโดยไม่มีการข้อยกเว้นใดๆทั้งสิ้น โดยถ้อยคำที่ห้ามมิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐาน หมายถึงเฉพาะถ้อยคำที่เป็นคำรับ

สารภาพว่าตนได้กระทำความผิดเท่านั้น ส่วนคำให้การปฏิเสธว่าตนไม่ได้กระทำความผิด คำให้การภาคเสธ หรือคำให้การขัดทอดผู้ร่วมกระทำผิดคนอื่น มิใช่คำรับสารภาพว่าตนได้กระทำความผิด แต่กฎหมายถือเป็นถ้อยคำอื่น ดังนั้นหากเจ้าพนักงานได้มีแจ้งสิทธิให้ผู้ถูกจับทราบตามมาตรา 83 วรรคสอง หรือมาตรา 84 วรรคหนึ่งก็สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

ในกรณีการห้ามรับฟังคำให้การรับสารภาพในชั้นจับกุมหรือชั้นรับมอบตัวผู้ถูกจับเป็นพยานหลักฐานตามมาตรา 84 วรรคสี่ แม้กฎหมายจะบัญญัติขึ้นเพื่อประโยชน์แก่ตัวผู้ต้องหาที่อาจให้การในชั้นจับกุมไปด้วยความตกใจหรือกลัว อีกทั้งขณะรับสารภาพนั้นอาจยังไม่มีทนายความคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำได้อย่างในชั้นสอบสวนก็ตาม แต่เห็นว่าการที่ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพในชั้นจับกุม บางกรณีผู้ต้องหาอาจให้การไปด้วยความสมัครใจตามความเป็นจริง เนื่องจากยังเป็นระยะเวลาเดียวกันหรือใกล้เคียงกับเวลากระทำความผิด ผู้ต้องหาจึงไม่มีเวลาคิดคดแต่งคำให้การและโดยปกติทั่วไปของบุคคลก็ไม่น่าจะทำให้การปรักปรำตนเองถ้าหากตนมิได้กระทำความผิดจริง หรือในกรณีเกิดการกระทำความผิดซึ่งหน้าผู้ต้องหาอาจรับสารภาพด้วยความเต็มใจเนื่องจากพยานหลักฐานมัดตัวหรือจําหนัดหลักฐาน ดังนั้นการต้องห้ามรับฟังคำรับสารภาพในชั้นจับกุมโดยเคร่งครัดเช่นนี้ อาจทำให้ในบางกรณีที่แม้ว่าจำเลยได้รับสารภาพด้วยความสมัครใจต้องถูกตัดออกไป ไม่สามารถนำมาเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ ซึ่งคำรับสารภาพถือเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญในกรณีที่จำเลยให้การปฏิเสธในชั้นสอบสวนหรือชั้นพิจารณา อีกทั้งเพื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติมาตรา 84 วรรคสี่ บทบัญญัตินี้ได้มีการแก้ไข เพิ่มเติมใหม่ในปี พ.ศ.2557 ซึ่งแต่เดิมก่อนแก้ไขกฎหมายในส่วนนี้ การรับฟังถ้อยคำผู้ถูกจับในชั้นจับกุมนั้นไม่ว่าจะให้การว่าอย่างไร กล่าวคือแม้จะเป็นคำให้การรับสารภาพ ก็สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ เว้นแต่ว่าถ้อยคำนั้นจะเกิดขึ้นโดยไม่ชอบตาม มาตรา 226 เช่น ถูกงูใจ หรือหลอกลวงให้รับสารภาพ พยานหลักฐานนี้ก็จะรับฟังไม่ได้

จากการศึกษาถึงปัญหากฎหมายเกี่ยวกับพยานหลักฐานในคดีอาญา โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐาน ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการห้ามรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยไม่ชอบ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/1

เห็นว่าควรมีการแก้ไขกฎหมายมาตรานี้ ให้มีผลเป็นการต้องห้ามรับฟังอย่างเด็ดขาดด้วย เหตุผลเนื่องจากพยานหลักฐานที่ได้มาโดยไม่ชอบตามมาตรา 226/1 นั้นศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการรับฟังได้ ซึ่งการยอมให้รับฟังเช่นนี้อาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลอันเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญและหลักนิติรัฐ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่รัฐและคู่ความแสวงหาพยานหลักฐานโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้นไม่ว่าเป็นพยานที่เกิดขึ้นโดยไม่ชอบหรือได้มาโดยไม่ชอบต่างก็เป็นพยานหลักฐานที่ไม่ชอบด้วย

กฎหมายเช่นเดียวกัน จึงควรมีผลต้องห้ามรับฟังเช่นเดียวกัน โดยควรส่งเสริมการใช้บทคัดพยานหลักฐานตามมาตรา 226 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา เป็นบทหลักในการห้ามรับฟังพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยไม่ชอบ เนื่องจากการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้จากการกระทำโดยชอบหรือความ สุจริต จะ ยิ่งสร้างมาตรฐานในการแสวงหาพยานหลักฐานที่สูงขึ้น

2.ปัญหาเกี่ยวกับการต้องห้ามรับฟังคำรับสารภาพในชั้นจับกุมและชั้นรับมอบตัวผู้ถูกจับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคสี่

เห็นว่าควรมีการแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 84 วรรคสี่ ที่ต้องห้ามรับฟังคำให้การรับสารภาพในชั้นจับกุมทุกกรณี เป็นสามารถรับฟังถ้อยคำรับสารภาพของผู้ถูกจับในชั้นจับกุมได้หากมีการแจ้งสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา 83 วรรคสอง หรือมาตรา 84 วรรคหนึ่ง และผู้ถูกจับได้ให้การรับสารภาพด้วยความเต็มใจ ไม่ถูกงูจใจ ชูเชิญ หรือหลอกลวง เนื่องจากคำรับสารภาพ เป็นพยานหลักฐานที่สามารถพิสูจน์ถึงความผิดของจำเลยได้ และเป็นพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาคดี อย่างไรก็ตามการรับสารภาพของผู้ต้องหาในชั้นจับกุมควรจะทำต่อหน้าบุคคลที่สามที่ไม่ใช่เจ้าพนักงานผู้จับ หรือต่อหน้าผู้ต้องหาคนอื่นในคดีเดียวกัน เพื่อเป็นข้อพิสูจน์ในกรณีที่อาจมีข้อโต้แย้งในภายหลังว่าได้มีการรับสารภาพด้วยความสมัครใจหรือไม่ การมีข้อขัดแย้งนี้ให้สามารถรับฟังคำรับสารภาพในชั้นจับกุมโดยมีเงื่อนไขเช่นนี้จะเป็ประโยชน์ต่อการพิจารณาคดีของศาลในกรณีที่จำเลยได้ให้การรับสารภาพไปโดยรู้ถึงสิทธิของตนตามกฎหมายและด้วยความสมัครใจ สามารถเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของจำเลยในชั้นพิจารณาได้ดีกว่าคัดพยานหลักฐานนี้ทิ้งไปโดยสิ้นเชิง

เอกสารอ้างอิง

เข้มชัย ชุตินวงศ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2547).

จรัญ ภักดีธนากุล. กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพมหานคร: บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2559).

ธีสุทธี พันธุ์ฤทธิ์. การรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญา: บทวิเคราะห์และวิจารณ์ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์, 25).

ไพโรจน์ วายุภาพ. ข้อเท็จจริงและการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริง. พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2560).

เริงธรรม ลัดพลี. คำอธิบายกฎหมายพยานหลักฐาน (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2535).

โสภณ รัตนกร. คำอธิบายพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ นิติบรรณการ, 2547).

อุดม รัฐอมฤต. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552).